

Een veilige openbare ruimte in Utrecht

Meerjarenplan om
straatintimidatie te
voorkomen

2022 - 2026

Voor u ligt het meerjarenplan om straatintimidatie en grensoverschrijdend gedrag in Utrecht terug te dringen en de openbare ruimte gelijkwaardiger en veiliger te maken voor vrouwen en lhbtqia* personen. In dit meerjarenplan werken we toe naar een stad waarin iedereen, ongeacht wie je bent of hoe je eruit ziet, zich in vrijheid, veiligheid en gelijkheid kan bewegen in de openbare ruimte. Daarvoor doen wij expliciet een beroep op jongens en mannen, omdat zij als deel van het probleem(1) , een belangrijke rol spelen in de oplossing.

Dit meerjarenplan is ontwikkeld door de organisaties Fairspace en Emancipator die hun expertise en ervaring bundelen in een duurzame aanpak van straatintimidatie, grensoverschrijdend gedrag en mannenemancipatie in Utrecht. Voor de uitvoering van het meerjarenplan zijn echter meerdere partners nodig, zowel bestaande partners van de gemeente Utrecht, mogelijke nieuwe partners, en de gemeente zelf. Tijdens de realisatie van het meerjarenplan is tussentijds overleg met de gemeente om waar nodig aanpassingen te kunnen doen noodzakelijk.

Het meerjarenplan is een beknopte en praktische uitwerking gebaseerd op de theorieën, expertise en ervaringen die onze organisaties in de afgelopen jaren hebben ontwikkeld om geweld tegen vrouwen in het algemeen en straatintimidatie in het bijzonder te voorkomen(2).

1.Zie Emancipator [Bronnen geweld en veiligheid](#) voor data

2.Meer toelichting is beschikbaar op aanvraag

DOEL, RESULTAAT EN BEREIK

Na vijf jaar actief, lokaal en breed inzetten op het tegengaan van straatintimidatie en grensoverschrijdend gedrag kan Utrecht zich met recht een Veilige Stad noemen. Als eerste gemeente in Nederland heeft Utrecht een duurzame *top down* én *bottom up* aanpak opgebouwd waarbij inwoners, professionals en beleidsmakers met elkaar een visie hebben ontwikkeld voor een veiligere stad.

Aan het einde van dit meerjarenplan kunnen de organisaties Fairspace en Emancipator een stap achteruit doen want de thematiek leeft in de stad, is bekend bij uiteenlopende doelgroepen en is structureel onderdeel van verschillende programma's en budgetten van de gemeente, zoals jeugd, MO, sport, veiligheid, volksgezondheid, en de sociale basis. Volgens het model van Vreedzaam (zie theoretische basis) werken verschillende partijen in de stad ieder en met elkaar toe naar een veiligere stad waarin veiligheid, het tegengaan van grensoverschrijdend gedrag en mannenemancipatie bekende en nagestreefde doelen zijn.

In het meerjarenplan bereiken wij samen met partners en de gemeente tussen 2022 en 2026 het merendeel van de inwoners van Utrecht, waaronder 300 (potentiële) *change agents*³, en 30 organisaties via directe en indirecte activiteiten gericht op kennisdeling, bewustwording, gedragsverandering, deskundigheidsbevordering en capaciteitsopbouw, en mainstreaming in beleid. In de aanpak is de doelstelling om minstens 50% jongens en mannen te bereiken.

3. *Change agents* kunnen onder andere zijn: professionals, vrijwilligers, sleutelpersonen, beleidsmakers, ouders, jongeren en activisten.

- 250,000 inwoners
- 300 change agents
- 30 organisaties

THEORETISCHE BASIS

Het meerjarenplan is een praktische uitwerking van een aantal theorieën en bestaande interventies voor verandering, namelijk:

- Het sociaal-ecologisch model van Bronfenbrenner(4). Om maatschappelijke verandering duurzaam te bewerkstelligen voeren we interventies uit die gezamenlijk en tegelijkertijd plaatsvinden op verschillende niveaus van verandering: op individueel niveau, interpersoonlijk, en op instellings-, gemeenschaps- en beleidsniveau.
- Op elk van deze niveaus van verandering gaan we uit van de Innovatiecurve van Rogers(5). Deze curve houdt in dat we ons in eerste instantie richten op pioniers en early adopters binnen verschillende doelgroepen, zoals bestaande sleutelpersonen in wijken, jongeren, ouders, en professionals binnen organisaties. Deze pioniers, die wij in dit meerjarenplan change agents noemen, zijn de eersten die bewust raken of zijn van de problematiek, hun gedrag aanpassen, en zich actief inzetten om het gedrag van anderen te veranderen. De change agents krijgen tools aangereikt om hun eigen omgeving te stimuleren en te bewegen tot verandering. Dit sneeuwbaaleffect leidt tot een exponentiële groei van early adopters binnen verschillende doelgroepen in de stad Utrecht. Het is belangrijk om te realiseren dat deze aanpak tijd nodig heeft. Het meerjarenplan biedt de tijd en ruimte om tot een kritieke massa te komen die nodig is voor een verandering in norm en gedrag.

4. Bronfenbrenner, 1979; CDC, 2015

5. Rogers, E.M. 2003

THEORETISCHE BASIS

- We werken in de aanpak aan drie niveaus van preventie: universeel, primair en secundair⁶. In de universele preventie doen we vroegtijdige interventies op het gebied van genderlijkheid en mannenemancipatie. We werken aan primaire preventie, waarbij interventies worden toegepast voor risicovolle groepen en situaties als het gaat om grensoverschrijdend gedrag vertonen en ervaren. Bij secundaire preventie richten interventies zich op de gevolgen van grensoverschrijdend gedrag en het voorkomen van herhaling, bijvoorbeeld door straf, opvang en hulpverlening. Fairspace en Emancipator werken hierin nauw samen met andere partners.
- Tot slot volgen we het model van De Vreedzame Wijk, waarbij organisaties die zich met verschillende thema's of doelgroepen bezighouden, gefaciliteerd en gefaseerd met elkaar kennismaken en vanuit gedeelde belangen een gezamenlijke aanpak van straatintimidatie, het tegengaan van grensoverschrijdend gedrag en mannenemancipatie aangaan. De werkwijze en bestaande sociale infrastructuur van Vreedzaam vormt een belangrijke basis om de problematiek breed en duurzaam aan te pakken in samenwerking met verschillende partners en organisaties in Utrecht.

6. Gebaseerd op de succesvolle Life Cycle Approach van MÄN, Zweden, 1993.

OVER MANNENEMANCIPATIE

Straatintimidatie is onderdeel van groter probleem: geweld tegen vrouwen en lhbtqia* personen en mannelijk geweld. In de cijfers over geweld valt één ding op: in het overgrote merendeel van de gevallen wordt geweld gepleegd door mannen(7). Dit maakt van geweld een mannenprobleem en een mannelijkheidsprobleem. Het is daarom vanzelfsprekend om bij mannen te beginnen om geweld te voorkomen. Hoewel het overgrote deel van de geweldsplegers man is, is het overgrote deel van de mannen geen pleger, en juist het potentieel van deze laatste groep kan en moet worden benut om geweld te voorkomen. Het uitgangspunt van dit meerjarenplan is dan ook dat jongens en mannen betrokken moeten worden bij het voorkomen van geweld tegen meisjes en vrouwen.

Het startpunt van de aanpak is straatintimidatie maar we behouden de ruimte om deze problematiek aan te pakken via gerelateerde thema's door middel van mannenemancipatie. Mannenemancipatie draagt bij aan sociale rechtvaardigheid door traditionele opvattingen en rolpatronen t.a.v. mannelijkheid uit te dagen en te transformeren en zo de keuzevrijheid van jongens en mannen op het gebied van o.a. familie en opvoeding, zorg en arbeid, en relaties en seksualiteit te vergroten. Uiteindelijk leidt dit tot toegenomen veiligheid voor meisjes, vrouwen en lhbtqia* personen.

7. Zie Emancipator [Bronnen geweld en veiligheid](#) voor data

Kennis
delen

Bewust
worden

Gedrag
veranderen

Deskundig-
heid &
capaciteit
bevorderen

Mainstream
in beleid

STRATEGISCHE AANPAK

Bij de praktische invulling van onze theoretische onderbouwing werken we aan de volgende vijf doelen:

- Kennisdeling: we halen op en delen informatie en kennis over straatintimidatie en grensoverschrijdend gedrag, en de rol van jongens, mannen en mannelijkheid hierin. Deze pijler is gericht op zenden en het bereiken van een grote meerderheid. Hiermee creëren we een basis van waaruit de volgende doelen kunnen ontstaan.
- Bewustwording: we doorbreken traditionele opvattingen over mannelijkheid en vrouwelijkheid bij jongeren. Verschillende doelgroepen zoals jongeren, studenten, ouders, gebiedsmanagers, de reeds bekende sleutelpersonen, professionals, en beleidsmakers worden zich bewust van de oorzaak, impact, en preventie van straatintimidatie en grensoverschrijdend gedrag.
- Gedragsverandering: omstanders van straatintimidatie en seksueel grensoverschrijdend gedrag leren hoe zij geweld kunnen terugdringen en voorkomen. *Change agents* in de stad zetten zich in hun eigen omgeving in om straatintimidatie en grensoverschrijdend gedrag te voorkomen.
- Deskundigheidsbevordering en capaciteitsopbouw: we delen tools en interventies over veiligheid, grensoverschrijdend gedrag en mannenemancipatie met *change agents*, waarmee zij een grotere impact kunnen maken binnen hun omgeving, achterban, of doelgroepen. Er komt meer capaciteit beschikbaar in de stad om straatintimidatie en grensoverschrijdend gedrag te voorkomen.
- Mainstreaming in beleid: door bovenstaande pijlers ook te richten op beleidsmakers en professionals werken we toe naar de structurele inbedding van het tegengaan van straatintimidatie, grensoverschrijdend gedrag en bevorderen van mannenemancipatie in verschillende programma's en budgetten van de gemeente, zoals jeugd, MO, sport, veiligheid, volksgezondheid, en de sociale basis.

ACTIVITEITENPLAN

	2022	2023	2024	2025	2026
Stuurgroep					
Kwartiermaken en coördinatie					
Communicatie					
Workshops					
Advies en begeleiding studentenverenigingen					
Expertmeetings en netwerkmomenten					
Talkshow					
Trainingsweekend					
Campagnefonds					
Stedelijke bijeenkomst					
(Inter)nationale bijeenkomst					
Effectmeting					

TOELICHTING ACTIVITEITEN

Het meerjarenplan is opgebouwd uit meerdere activiteiten die in wisselende samenstellingen de basis vormen voor elk jaarplan. De activiteiten zijn:

Stuurgroep

Voor de uitvoering van het meerjarenplan is het belangrijk om een stuurgroep/programmagroep te installeren, waarin zowel Fairspace als Emancipator en de gemeente Utrecht vertegenwoordigd zijn, aangevuld met andere belanghebbenden bij de realisatie van het programma. Vanuit de stuurgroep worden de activiteiten gemonitord en geëvalueerd, en kunnen indien nodig bijgestuurd worden.

Kwartiermaken en coördinatie

Een centraal instrument van een duurzaam meerjarenplan is kwartiermaken. In 2022 gaan de kwartiermakers van Fairspace en Emancipator contacten en het netwerk in Utrecht uitbreiden, aansluiting vinden bij bestaande initiatieven, en beginnen met het identificeren van change agents. Er wordt in kaart gebracht welke problemen en vragen spelen in specifieke wijken en welke doelgroepen betrokken willen/moeten zijn, welke spelers al actief zijn of willen zijn en wat zij nodig hebben om hun rol en het lokale netwerk te versterken. Onderdeel van het kwartiermaken is ook het inventariseren en betrekken van kennis en inspiratie vanuit lokale en (inter)nationale netwerken.

Kwartiermaken is een continu proces omdat je via nieuwe change agents steeds in contact komt met nieuwe doelgroepen. Tegelijkertijd zal de rol van kwartiermaken ook overgaan in de verdere coördinatie van het meerjarenplan.

TOELICHTING ACTIVITEITEN

Communicatie

Fairspace, Emancipator en eventuele andere partners stellen samen met een extern communicatiebureau een communicatiestrategie op. In de communicatiestrategie staan de change agents centraal. Het doel van de communicatiestrategie is bijdragen aan kennisdeling, bewustwording en gedragsverandering. De disseminatie van de campagne strategie wordt bepaald in samenspraak en in samenwerking met partners en gemeente.

Workshops en trainingen

Een belangrijk onderdeel van het meerjarenplan is het aanbod van bestaande workshops en trainingen en de ontwikkeling van nieuw aanbod waar nodig. Naast de workshops van Fairspace en Emancipator worden ook workshops ingekocht bij partijen die op gerelateerde thema's actief zijn. Het aantal workshops dat in een jaar uitgevoerd kan worden is afhankelijk van beschikbaar budget en van de vraag vanuit wijken, professionals, scholen en universiteiten.

Zie volgende pagina voor het aanbod workshops

TOELICHTING ACTIVITEITEN

Het aanbod workshops kan bijvoorbeeld bestaan uit, maar is zeker niet exclusief:

- Veilige Stad Utrecht, een nieuw te ontwikkelen basisworkshop door Fairspace en Emancipator. Hiermee delen we kennis, stimuleren bewustwording, dragen bij aan gedragsverandering en activeren we change agents.
- Stand Up, omstanderinterventie bij (seksueel) grensoverschrijdend gedrag door Fairspace. Geschikt voor iedereen met nadruk op jongeren, studenten en professionals uit het jeugdwerk.
- IMAGINE workshops door Emancipator. Gericht op bewustwording van jongeren rond thema's als mannelijkheid en vrouwelijkheid, relaties en seksualiteit, grenzen, en het voorkomen van geweld. Doelgroepen zijn scholieren, leerkrachten, opvoeders, ouders, professionals uit het jeugdwerk en sociale partners.
- Workshops voor nachthoreca personeel en -beveiligers door SexMatters. Gericht op het herkennen van en handelingsperspectief bieden bij intimidatie en discriminatie.
- Voorlichting door Pretty Woman en Best Man voor jongeren over relaties, intimiteit, wensen en grenzen en seksualiteit.
- Ken je grens door Rutgers. Gericht op het voorkomen van herhaling van seksueel grensoverschrijdend gedrag door jongens. Geschikt voor jongens van 12 t/m 18 jaar die (online) seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond.
- Co-creatieve workshops door Fairspace en Emancipator waarin change agents door middel van participatief onderzoek en creatieve werksessies kleinschalige activiteiten, bewustwordingscampagnes en producten ontwikkelen die hun wijk of gemeenschap op een effectieve manier veiliger maken.

TOELICHTING ACTIVITEITEN

Advies en begeleiding studentenverenigingen

Fairspace is sinds 2021 actief in het begeleiden van studentenverenigingen bij het terugdringen en voorkomen van (seksueel) grensoverschrijdend gedrag en geweld. Belangrijke onderdelen van de begeleiding zijn de omstanderinterventie workshops, ontwikkeling van beleid en procedures, advies voor een goede klachtenbehandeling, en bewustwording binnen de vereniging. Via het jaarlijks overleg tussen de gemeente en acht studenten (gezelligheids)verenigingen in de binnenstad betreft Fairspace de verenigingen bij het voorkomen van grensoverschrijdend gedrag.

Expertmeetings en netwerkmomenten

Tijdens het kwartiermaken en opbouwen van het meerjarenplan zullen specifieke uitdagingen en thema's naar voren komen waarop deskundigheidsbevordering, kennisuitwisseling en contact gewenst is. Dit krijgt vorm in netwerkmomenten voor betrokkenen en belanghebbenden, zoals jongens en mannen, sleutelpersonen, ouders, buurtbewoners, activisten, professionals en organisaties. Het programma wordt in samenspraak met hen ingevuld. De ambitie is om gedurende de programmaperiode alle wijken in Utrecht te bezoeken. Het doel van de netwerkmomenten is versterking van de lokale structuren en netwerken voor het terugdringen van straatintimidatie en grensoverschrijdend gedrag, en bevorderen van mannenemancipatie.

Talkshows

De expertmeetings en netwerkmomenten krijgen een keer per jaar de vorm van een talkshow. De meerwaarde hiervan is dat talkshows live gestreamd en opgenomen kunnen worden zodat meer mensen bereikt worden en de opnamen gebruikt kunnen worden bij andere activiteiten. Daarbij geven talkshows meer zichtbaarheid aan het meerjarenplan en de activiteiten.

TOELICHTING ACTIVITEITEN

Trainingsweekend

We ontwikkelen in Utrecht een gemeenschap van mannelijke sleutelpersonen, rolmodellen en ambassadeurs die zich actief uitspreken en inzetten om geweld te voorkomen. Daarom organiseren we vanaf jaar 2 jaarlijks een tweedaags trainingsweekend georganiseerd waarin mannen met elkaar in gesprek gaan over gender, mannelijkheid en gendergerelateerd geweld. De centrale vraag tijdens deze bijeenkomst is: wat kun jij doen om gendergerelateerd geweld te voorkomen? Het doel is deskundigheidsbevordering en stimuleren van ideeën om na het trainingsweekend in de eigen omgeving aan de slag te gaan met deze thema's.

Campagnefonds

Het campagnefonds maakt bescheiden financiële middelen beschikbaar aan change agents die door middel van kleinschalige initiatieven straatintimidatie en grensoverschrijdend gedrag willen voorkomen. Door deze bottom-up initiatieven worden specifieke doelgroepen bereikt op een manier die voor hen werkt. Emancipator heeft ervaring met het beheer van campagnefondsen.

Stedelijke bijeenkomst

In het voorjaar van 2025 organiseren Fairspace, Emancipator en gemeente Utrecht een stedelijke bijeenkomst voor alle betrokkenen om op te halen wat in de eerste helft van het programma is gedaan en bereikt. De bijeenkomst wordt ook gebruikt om te bespreken op welke vlakken het meerjarenplan bijgestuurd moet worden en hoe de activiteiten structureel onderdeel kunnen worden van de verschillende programma's en budgetten van de gemeente en uitvoerende partners. De bijeenkomst krijgt de vorm van een Open Space die ervoor zorgt dat grotere groepen op een gelijkwaardige manier met elkaar in gesprek gaan. Deelnemers brengen zelf de onderwerpen aan waar zij in geloven en definiëren er samen acties waar ze de energie voor hebben om er verder mee aan de slag te gaan.

TOELICHTING ACTIVITEITEN

(Inter)nationale bijeenkomst

In het laatste jaar van het meerjarenplan organiseren Fairspace, Emancipator en gemeente Utrechtse een bijeenkomst om de unieke en duurzame aanpak van straatintimidatie, grensoverschrijdend gedrag, met daarin een belangrijke rol voor mannenemancipatie, te delen met andere gemeenten in Nederland. Steden in het buitenland die interesse hebben in de Utrechtse aanpak kunnen ook uitgenodigd worden.

Effectmeting

In jaar 1 van de aanpak formuleert de stuurgroep de opdracht voor een effectmeting van het meerjarenplan. De opdracht wordt door gemeente Utrecht uitgezet bij de Universiteit Utrecht of de Hogeschool Utrecht. De effectmeting gaat in vanaf jaar 2 en vindt plaats gedurende het vierjarige programma.

OVER FAIRSPACE

Fairspace is in 2015 opgericht vanuit een passie om door middel van een intersectionele en co-creatieve aanpak te werken aan een veilige openbare ruimte, waarin niet langer ruimte is voor grensoverschrijdend gedrag en geweld, op straat, op de werkvloer en bij het uitgaan. Fairspace heeft een track record opgebouwd van zowel beleidsmatig, educatief als activistisch werken aan een veilige en inclusieve samenleving in Nederland.

Sinds 2016 heeft Fairspace ruim duizenden mensen bereikt met activiteiten zoals evenementen, lezingen, verschillende workshops en training, ons storytelling-platform, campagnes en optredens in lokale en landelijke media. In 2018 is Fairspace gestart met *bystander intervention* workshops om omstanders te betrekken bij het tegengaan van straatintimidatie en grensoverschrijdend gedrag. Sindsdien hebben ruim 2500 mensen in Nederland deze workshop gedaan.

Fairspace's klanten variëren van bedrijven en overheidsinstellingen, onderwijsinstellingen tot maatschappelijke organisaties en internationale non-profitorganisaties. Fairspace is voortgekomen uit het internationale netwerk tegen straatintimidatie Hollaback!. Hollaback! leden zijn actief in 16 landen en 21 steden wereldwijd waarbij expertise, kennis en netwerken onderling uitgewisseld worden.

OVER EMANCIPATOR

Emancipator is de Nederlandse organisatie voor mannen en emancipatie op onder andere de themagebieden arbeid en zorg, geweld en veiligheid, relaties en seksualiteit, en gender en diversiteit. Emancipator verbindt professionals, organisaties en inhoud, draagt bij aan deskundigheidsbevordering, en zorgt voor bewustwording en agendering van mannenemancipatie. Emancipator heeft een groot en groeiend netwerk in Nederland en wereldwijd en kan hieruit putten voor inspiratie, expertise en handelingsperspectieven op genoemde themagebieden en meer, voor alle denkbare doelgroepen.

Emancipator voert sinds 2016 de Nederlandse White Ribbon Campagne om jongens en mannen te betrekken bij het voorkomen van gendergerelateerd geweld. We geven IMAGINE workshops aan jongeren, organiseren jaarlijks een trainingsweekend voor mannen, beheren een campagnefonds voor kleinschalige vernieuwende initiatieven, hebben een menukaart ontwikkeld met interventies gericht op jongens en mannen, bieden een platform aan honderden mannen die zich als ambassadeur of blogger uitspreken voor emancipatie en tegen geweld, werken samen met tientallen Nederlandse organisaties aan het Deltaplan voor het betrekken van jongens en mannen bij het voorkomen van geweld en worden regelmatig bij te dragen aan uiteenlopende evenementen of ons uit te spreken in diverse media.

Emancipator is voortgekomen uit en actief lid van de wereldwijde MenEngage beweging. De MenEngage Alliantie verbindt wereldwijd meer dan 1000 organisaties die jongens en mannen betrekken bij gendergelijkheid, betrokken vaderschap en het voorkomen van geweld. In internationale bijeenkomsten en samenwerkingsprojecten met MenEngage partners wordt regelmatig expertise ontwikkeld en uitgewisseld die we ook lokaal en nationaal weer inzetten en doorontwikkelen.

Bedankt!

Laura Adèr
Fairspace
laura@fairspace.co
www.fairspace.co

Jens van Tricht en Bas Zwiers
Emancipator
info@emancipator.nl
www.emancipator.nl